

Yeni Kıbrıs Derneği'nin rotası – 40 yıllık yaşam hikâyesi ve eylemleri

Derneğin kuruluşu durup dururken olmadı. Böyle bir gereksinim, ülkemizin yakın tarihinde derin izler bırakan trajik Temmuz 1974 olayları sonucu ortaya çıkmıştı.

O günkü olaylar, herkesi olduğu gibi, küçük bir grup insanı da sarsmıştı. Daha somut söylemek gerekirse, Derneğin kuruluş bildirgesinde belirtildiği gibi, bu grup 9 kişiden oluşuyordu. Bu insanlar “Kıbrıslılar olarak hayatımızı yeni baştan ele almak gerektiği” kararını aldılar. 9 kişiden oluşan bu küçük grup bazan birilerinin evinde, bazan birilerinin ofisinde ve çoğu zaman da bir garajda buluşuyordu. Uzun tartışmalardan sonra yakın geçmişimizi gözden geçirip yeni temeller üzerine bir yapı kurabilecek bir dernek oluşturmaya karar verildi. Ülkemiz için yeni bir başlangıç oluşturacak, ülkemizin kendi ayakları üzerinde durmasını bekleyen, ve Kıbrıs halkını oluşturan tüm kültürlerin bilincinde olan bir dernek. O andan itibaren tüm Kıbrıslıların odak noktası Kıbrıs olacaktı ve Kıbrıs halkı gerçekte olduğu gibi çok etnisiteli olacaktı. Tüm etnik topluluklar eşit muameleye tabi tutulacaklar ve hepsine de eşit derecede saygı gösterilecekti.

Gerçekten de birkaç ay sonra, somut olarak 19 Mart 1975 günü dernek kuruldu. Kıbrıs için yeni bir başlangıcı işaret etmesi amacıyla derneğe Yeni Kıbrıs adı verildi. O günkü koşullar göz önünde tutulursa derneğin esas eylemlerinin iki büyük toplumun yakınlaşmasını sağlamak, Kıbrıs devletinin pekiştirilmesi ve demokratik ilkelerin ileriye götürülmesi amaçlarını içermiş olması şaşırtıcı olmasa gerekir.

Kolayca anlaşılacağı gibi derneğin amaçları doğrudan ülkedeki iki büyük toplumun birbirinden ayrılma çabalarını ve Türk işgali ile Kıbrıs Cumhuriyeti'nin tasfiye edilmesinin önlenmesini hedefliyordu. Elbette Yunan darbesinin demokratik kurumları ortadan kaldırmasını da. Daha sonra Derneğin temel amaçları arasına insan haklarına saygı gösterilmesi de eklendi.

Dönemin Cumhurbaşkanı Aralık 1974'te geri dönmesi ve ülkede demokrasinin yeniden hayata geçirilmesi göz önünde tutularak demokratik kurumların korunması konusuna daha az önem verildi. Şu ana kadar varlığı tehlike altında olan Kıbrıs devletinin korunmasına daha çok vurgu yapıldı. Elbette iki büyük toplumun yakınlaşması en çok önem verilen konulardan biridir. Bu iki toplum, 2003 yılından beri ilişki kurma fırsatları artmış olmasına rağmen, günümüze kadar iki ayrı birim olarak varlığını sürdürüyor.

Yeni Kıbrıs derneği'nin ortaya çıkışı, ilk etapta her iki toplum tarafından hoş karşılandı. Yunan juntasını Kıbrıs halkına karşı işlediği suçlar henüz hafızalardan silinmemiş olması nedeniyle derneğin eylemleri ilgi uyandırıyor. Özellikle de on yıl süreyle Kıbrıslı Türklere karşı uygulanan diskriminasyondan sonra Rum tarafından sempatik, kardeşçe ve pratik bir destek sesinin gelmesi dikkat çekiyordu.

Burada şunu hatırlatmam gerekir ki darbe ve işgalden sonra Kıbrıslı Türklerin bir kısmı Baf'ta ve öteki bölgelerde yaşamayı sürdürüyorlardı. Ama tamamen izole edilmişlerdi, mallarından yoksun e Rum halkının düşmanca tavırlarıyla karşı karşıydılar. O

günlerde Dernek Güney'de yaşayan Kıbrıslı Türk yurttaşlara gücü yettiğinde bazı sorunlarını çözmek için yardım etmek amacıyla birtakım özel gruplar oluşturmuştu. Olup bitenler hakkında bilgi edinmeleri için Kuzey'den ele geçirdikleri gazeteleri onlara gönderilir, onlara yiyecek temin edilir, ihtiyaç duyanlara sağlık hizmeti hatta haksız yere suçlandığına inanılan Kıbrıslı Türklere hukuki destek sağlanıyordu. Baf ve Limasol'daki Kıbrıslı Türkler Kuzey'e geçtikten sonra da geride kalan az sayıdaki enklavdaki Kıbrıslı Türklere Dernek yardım etmeyi bir süre daha sürdürmüştü.

Bu faaliyetler, derneğin kuruluşundan itibaren yakınlaşma konularına verdiği önemi göstermektedir. Bugüne kadar yakınlaşma, derneğin en çok önem verdiği ve bu konuya en çok zaman ayırdığı konu olmayı sürdürüyor. Bugünlerde yakınlaşma çabalarına Kıbrıslı Türk toplumundan bireylerle ve 1980'den beri de siyasal partilerle ve farklı kurumlarla doğrudan ilişkiler kurmak da eklenmiştir. Bunun yanı sıra dernek güncel konuları ele alan makaleleri her iki tarafta da yayınlamakta ve konuyla ilgili özel toplantılar düzenlemektedir.

Kıbrıs devletinin güçlendirilmesi konusuna gelince, dış işlerinden çok Dernek, Rum tarafına odaklanmıştı çünkü milliyetçilik Rum tarafında güçlenmişti. Kültürel kimlik ile politik kimlik arasındaki kafa karışıklığı Kıbrıs Cumhuriyeti devletinin erozyona uğramasına yol açmıştı. Her ne kadar 1964-1974 olayları ve 1974'ten sonraki kesin bölünme, Kıbrıslı Türkleri devletten soğutup uzaklaştırmışsa da Kıbrıs devletinin olmazsa olmaz bir unsur olduğu nitekim zaman içinde kanıtlanmıştır.

Bu vesileyle, herhalde Derneğin devletin altını oyma girişimlerini önlemek amacıyla Kıbrıs hükümetine bu türden eylemler konusunda yaptığı girişimlerden bazılarında değinmek yerinde olur. 1979 yılından sonra 1 Ekim günü kutlanmaya başlayan Cumhuriyet'in Kuruluş Günü'nde ister kutlamalara katılmak konusunda ister devlet krumlarında Kıbrıs bayrağının asılması konusunda etkili girişimler yapmış; Rum milliyetçilerinin Kıbrıs'ın "Ulusal Futbol Takımı" olamayacağı ve bunun yerine "Karma"(*) ifadesinin kullanılması görüşüne karşı çıkarak "Ulusal" deyiminin kullanılmasını savunmuştu. Ayrıca, Dernek ülkenin özgün kültürel kimliğini korumak amacıyla "Kıbrıslı Edebiyatı"ndan söz etmiş ve o günlerde Rum toplumu arasında olan düzgün devlet sembollerinin kullanılması gerekliliğini vurgulamıştı, vs.

1979 yılı gibi erken bir zamanda "Anavatan", "Ulus" gibi deyimlere açıklık kazandırmak amacıyla "13 Soruya 13 Cevap" adlı kitapçığı yayınlamıştı. Denebilir ki Dernek, 1975 yılında Enosis'in gerçek dışı olduğunu açıklayan ve onu reddeden ilk kurumdu. Bunun yanı sıra Dernek, Kıbrıslılık kimliği fikrini ortaya atmış ve bunu, lâf olsun diye değil ama Kıbrıs politik varlığının her iki toplum için de sürdürülebilir olması amacı ile yapmıştır.

Şunu da belirtmem gerekir ki darbenin sorumlusu olarak görülen Yunan sağının bir kenara itilerek 1981'de Yunanistan'da Sosyal Demokratlar iktidara gelince oluşan siyasal diskur, Kıbrıs'ta Rum milliyetçiliğinin gelişmesine yardımcı oldu. Bu durum, Kıbrıs merkezli eylemler yapmakta ısrar eden Yeni Kıbrıs Derneği için dayanılmaz, düşmanca ve son derece olumsuz bir ortam oluşturdu. Buna rağmen Dernek, Türk işgalinin aniden böldüğü ülkenin yeniden birleştirilmesinde ısrarcıydı ve bunu ülkenin politik varlığı ve hatta ülkenin bütünlüğü için, ayrıca Kıbrıs toplumunun sağlam temeller üzerinde yeniden yapılandırılması için tek yol olduğunu öngörüyordu.

(*) Bir tek "Ulusal Takım" olabilir o da Yunanistan Milli Takımı'dır.

Sonuçta Dernek hakaretlere maruz kaldı, küfür dolu yazılar bir birini takip etti ve derneğin bazı yöneticileri iş çevrelerinde sorun yaşamaya başladılar. Söylemem gerekir ki uzunca bir süre devam eden bu zor günlerde Dernek sol güçler tarafından hoş görülmüş hatta bazı durumlarda desteklenmişti.

Dernek hiçbir zaman parti veya hareket oluşturmaya yeltenmedi, hatta üye sayısını artırma girişiminde bile bulunmadı çünkü parti çizgisinin ve manipülasyonunun dışında bir baskı grubu olarak çalışmayı hedeflemişti. Öyle zamanlar oldu ki Kıbrıs'ın tüm toplumlarından üyeleri bulunduğu altı çizilmeli. Bu da derneğin Kıbrıs'ın tüm yasal sakinlerini kucakladığını göstermektedir. Her iki toplumun milliyetçilerinden gelen şiddetli saldırılara rağmen derneğin düşünceleri Kıbrıs halkı arasında yankı bulmaya devam etti. Yeri gelmişken derneğin başkanlığını iki yıl süreyle bir Kıbrıslı Türk'ün yürüttüğünü belirtmekte yarar var.

Şunu ifade etmekte yarar var ki Dernek, kuruluşundan beri ısrarla ülkenin birleştirilmesi ve Kıbrıs toplumunun yeniden yapılandırılması yönünde çaba sarfetmesi yanısıra Kıbrıs halkının politik kimliği ile kültürel kimliği arasındaki farkın bilincine varılması için de ciddi çabalar ortaya koymuştur. Bu sorun hala günümüzde de varlığını sürdürüyor. Ne yazık ki adada hiç de doğru çalışmayan iki ayrı eğitim sistemi vardır. Eğitim sistemleri bir yandan hoşgörüsüzlüğü teşvik ediyor öte yandan da ülkeyi federal bir çatı altında birleştirmeyi amaçlayan devletin amaçlarına hiç de hizmet etmiyor.

Şu ana kadar her iki taraftaki eğitim sistemi, iki toplumun arasını zehirlemeye devam ediyor ve on yıllardan beridir oluşturulan psikolojik uçurumu genişletiyor. Maalesef eğitim sisteminde olumlu bazı iyileştirmelerin yapıldığı Kuzey'de Talat'ın cumhurbaşkanlığı dönemi dışında her iki toplumun yöneticileri de 1974 yara izlerini taşıyan eğitim sistemlerindeki aksaklıkları düzeltmeyi başaramadılar. Bu türden aksaklıklar iki toplum arasındaki psikolojik uçurumu kapatmaya yardımcı olmuyor. Hümanist değerlere dayalı Kıbrıs eksenli eğitim bir hayal olarak kalmaya devam ediyor.

Derneğin yayınladığı üç dilli olan ve ilk defa olarak tüm Kıbrıslı sanatçıların sanat eserlerini içeren "20. Yüzyılda Kıbrıs Sanatı" adlı kitap, parlak bir istina olarak durmaktadır.

Derneğin yakın zamanda gerçekleştirdiği bir anket çalışmasının gösterdiği gibi kimlik ve iki toplum arasındaki ilişkilerde 1980-1990 yılları ile mukayese edildiği zaman her iki toplumda da değişiklikler olmuştur. Bununla birlikte, kanaatimize göre, Kıbrıslı Rumlar bir devleti oluşturan bileşenlerin neler olduğu bilincine varmış değillerdir, özellikle de bizimki gibi çok kültürlü bir devletin. Çağdaş toplumlarda, örneği 22 Arap devletinde ve bir o kadar da Güney ve Orta Amerika'da görüldüğü gibi "ulus" kavramı yerini "devlet" kavramına bıraktığının hiç farkında değiller.

Derneğin hiçbir zaman yapmadığı şey, herhangi bir Kıbrıslının kültürel kökenine itiraz etmiş olmaktı. Ne de kültürel veya başka farklılıkları ön plana çıkarmıştır. Bu gibi durumlar, ayrılıkçı çözümleri geliştiren merkezkaç güçleri oluşturur. Bu da ayrılıkçılığı artırır ve ülkenin birleştirilmesi çabaları ile merkezi hükümetin sürdürülebilirliğine hiç yardımcı olmaz.

Bunun aksine, Dernek toplumun ortak özelliklerini ön plana çıkarmaya çalışır. Ortak paydaşlar ve bağlayıcı unsurlar, yaşayabilir bir devlet oluşturma ihtimalini güçlendirebilir.

Ne yazık ki Derneğin tüm çabalarına ve eğitim sisteminde reform çağrılarına rağmen herhangi bir sonuç alınamadı. Kuzey'de birkaç yıl önce tarih kitaplarında yapılan değişiklikler de uzun ömürlü olmadı. İki büyük toplumun eğitim sistemleri, Kıbrıs sorununu çözmeye katkı koymaktan başka her işe yarar., on yıllardır süren çatışmalardan, ve yapılan hataları gösteren ve doğru veya düzeltici kararlar almaya yönelen bir tarih yerine etrafı zehirleyen bir tarih tercih ediliyor olmasından bıkan bizim gibi insanlarda, bütün bunlar, büyük hayal kırıklıkları oluşturuyor.

Yeni Kıbrıs derneği, iki hafta kadar önce, kuruluşunun ve çalışmalarının 40. yılını tamamladı. Derneğin rotasının mihenk taşı, Kıbrıs merkezilik, ortak vatan için sevgi, ve herhangi bir hoşgörüsüzlük ve milliyetçilik duygusundan uzak durmak olmuştur.

Derneğin meşalesi, her zaman Kıbrıs'ın birleştirilmesi ve Kıbrıs toplumunun yeniden yapılandırılmasıdır. Bugünkü yasal nüfus yapısını ve bu trajik duruma götüren hataların tekrarlanmamasını göz önünde tutarak hiç olmazsa yakın bir gelecekte, ne yazık ki, bazı şeylerin geri çevrilmesi mümkün değildir.

Yeni Kıbrıs Derneği, Kıbrıs konusunda kesinlikle tek toplumlu olmayan bütüncül bir görüşe sahiptir çünkü adanın nüfusunu sadece Kıbrıslı Rumlar veya Kıbrıslı Türkler oluşturmuyor. Kıbrıs, ona bağlılık duyan tüm insanların anayurdudur.

40 yıllık süreçte karşılaştığı tüm zorluklara rağmen, ki bunlar az değildi, Dernek, kendi gibi düşünen yoldaşlarıyla birlikte mücadeleyi sürdürmeğe istekli ve kararlıdır. Her türlü olumsuz stereotipleri yıkmak ve yerine vazgeçilmez olan güven duygusunu yerleştirmek için mücadele edecektir. Uzak bir gelecekte olmamasını ümit ederek, bu ülkeyi darbe ve işgalden önce olduğu gibi değil ama yeryüzünün birçok yerinde çok kültürlü federal ülkelerde olduğu gibi hoşgörülü, işbirliği ve eşitlik içinde yaşayan insanlardan oluşan bir ülke olarak görmeyi ümit ediyor.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Thukis Thukididis

YKD Başkanı

04.04.15